

ПРОБЛЕМИ РОЗРОБКИ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НОВОГО ПОКОЛІННЯ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД

УДК 37.091. 12:008

Євтушенко Н.В.

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ

У статті обґрунтовано використання аксіологічного підходу для розвитку загальнокультурної компетентності вчителів природничо-математичного циклу. Положення цього наукового підходу конкретизуються в процесі розвитку загальнокультурної компетентності вчителів математики.

Ключові слова: аксіологічний підхід, загальнокультурна компетентність.

Одним із пріоритетів розбудови сучасної освітньої галузі в Україні є компетентісно зорієнтована освіта, спрямована на створення умов для опанування особистістю комплексу компетентностей, які сприяють забезпеченню успішної життєдіяльності людини в розвинутому суспільстві. При цьому в центрі педагогічної діяльності опиняються цінності людського буття, а конструювання педагогічних систем, процесів і явищ відбувається з позицій визнання людини найвищою цінністю. Це зумовлює **актуальність** проблеми розвитку загальнокультурної компетентності вчителів природничо-математичного циклу на засадах аксіологічного підходу в педагогіці.

Використання аксіологічного підходу під час формування й розвитку загальнокультурної компетентності розглядаються у працях російських та українських дослідників (Т.В. Єжова, І.С. Павленко, Г.Р. Шпиталевська, М.Л. Яковлева).

Мета статті – висвітлити сутність аксіологічного підходу до розвитку загальнокультурної компетентності вчителів природничо-математичного циклу.

Загальнокультурна компетентність педагогів як особистісна характеристика має особливе значення для становлення загальної культури вчителів природничо-математичного циклу, оскільки передбачає подолання вузької спеціалізації фахівців та їхньої професійної обмеженості. Її розвиток сприяє розгляду професійних питань із найширших філософсько-методологічних і соціально-культурних позицій; виробленню вмінь орієнтуватися у традиціях вітчизняної та світової культури, в сучасній системі цінностей; здатності до активної соціальної адаптації в суспільстві, до самостійного життєвого вибору, самоосвіти й самовдосконалення. Загальнокультурна компетентність ґрунтується на сукупності знань, умінь, навичок, світоглядних уявлень, ціннісних орієнтацій і досвіду, що виявляється в розумовій культурі, загальній ерудиції, культурі спілкування й дозволяє ефективно здійснювати педагогічну діяльність.

Одним із основних підходів до конструювання процесу розвитку загальнокультурної компетентності вчителів є аксіологічний підхід, у межах якого людина сприймається як найвища цінність, а в педагогічній діяльності пріоритетним стає розвиток ціннісно-сміслової сфери суб'єктів освітнього процесу. Оскільки на перший план виступає необхідність безперервного й послідовного розвитку особистості, то актуальними для педагогічного процесу стають взаємодія, співпраця, партнерство, орієнтація на реальну свободу особистості, яка розвивається, на основі діалогу в освіті.

Використання аксіологічного підходу у процесі розвитку загальнокультурної компетентності вчителів природничо-математичного циклу сприяє становленню ціннісних орієнтирів педагогів, що, у свою чергу, дозволяє залучати їх до різних форм громадської діяльності, допомагає протистояти несприятливим зовнішнім чинникам, які впливають на їхню поведінку, зумовлює зростання загальнокультурного потенціалу вчителів, забезпечує формування в них гуманістичного ставлення до себе та толерантного ставлення до інших людей, стимулює прояви емпатії під час професійного спілкування.

Світ цінностей – це, перш за все, світ культури в широкому сенсі слова, це сфера духовної діяльності людини, її моральної свідомості, її схильностей – тих якостей, у яких виражається міра

духовного багатства особистості [2]. Важко переоцінити значення загальнокультурної компетентності вчителя як індикатора його загальної культури, тому що педагог є передусім тим представником соціуму, який делегує в духовний світ особистості наукові знання, світоглядні цінності й культуру суспільства. Саме від того, наскільки відбір і оцінка будуть обумовлені особистістю вчителя, які суспільні знання, цінності й культуру він сам отримує від соціуму, багато в чому залежить спрямованість і якість особистісних відносин його учнів, їхній духовний світ, ставлення до життя, бачення власної перспективи та розвитку [1].

Ядром аксіологічного підходу до розвитку загальнокультурної компетентності вчителів є гуманізм, що передбачає визнання людини найвищою цінністю, виявлення доброти, чуйності, розуміння, милосердя; ставлення до праці як до необхідного способу самореалізації особистості; здоров'я-збереження й розвиток біопсихосоціальної функції людини для оптимальної працездатності та соціальної активності тощо. Пріоритетними для вчителя-практика є такі цінності, як людина, дитина, життя, батьківщина, праця, колектив, мудрість, краса і добро.

Аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури дозволяє визначити, зокрема, загальнокультурну компетентність учителя математики як професійно значущу інтегративну якість особистості, що відображає здатність до використання у професійно-педагогічній діяльності базових знань з математики та ґрунтується на усвідомленні й розумінні її гуманітарного і культурологічного потенціалу, цінності та цілісності математичних знань, їхнього впливу на розвиток наукового світогляду, аналітичне мислення, суспільну свідомість і свідоме ставлення до навколишнього світу.

Застосування положень аксіологічного підходу до розвитку загальнокультурної компетентності вчителів математики відбувається через розкриття змісту її компонентів – мотиваційно-ціннісного, емоційного, когнітивного, діяльнісного. Зокрема, мотиваційно-ціннісний компонент відображає усвідомлення педагогами особистісної та професійної значущості розвитку загальнокультурної компетентності, наявність у них відповідних мотивів і потреб у її розвитку, професійному саморозвитку та самовдосконаленні. Ця особистісна характеристика виявляється безпосередньо у ставленні вчителів до педагогічної діяльності як до цінності, в захопленні педагогічним пошуком і прагненні досягти успіху в професійній діяльності.

Ефективно забезпечити становлення загальнокультурних характеристик фахівця дозволяє залучення культурологічного потенціалу історії науки. Загальновідомо, що цінності отримують своє наповнення з конкретно-набутого культурного досвіду. Використання знань з історії математики в педагогічній діяльності сприяє оцінюванню математичних досліджень з точки зору їхньої логічної завершеності та майстерності виконання (а тому відносимо їх до культурних цінностей людства), стимулює розвиток здатності аналізувати й оцінювати історію математики як складову загальної історії та історії культури суспільства, а також використовувати історію математики для підвищення загальної культури.

Процес конструювання цінностей, якими керується вчитель у професійній діяльності, ініціюється діяльнісним буттям людини. З огляду на це, важливого значення набуває приділення педагогом належної уваги вивченню історичних фактів з розвитку математики, історії відкриття математичних понять, життєвого шляху та діяльності відомих математиків, розвиток навичок роботи з історико-математичними матеріалами, використання історичного матеріалу під час викладання предмету тощо.

Висновок. Сутність аксіологічного підходу до розвитку загальнокультурної компетентності вчителів природничо-математичного циклу полягає в орієнтації педагога на усвідомлення власного ставлення до педагогічної діяльності як до цінності, його захопленні педагогічним пошуком та прагненні досягти успіху в педагогічній діяльності. Реалізації положень цього підходу сприяє активне використання культурологічного потенціалу історії математики у професійній діяльності.

Використані джерела

1. Андрущенко В. П. Світоглядна культура сучасного вчителя: проблеми формування / В. П. Андрущенко, С. О. Дорогань // Вища освіта України. – 2002. – № 3. – С. 5–13.
2. Здравомыслов А. Г. Потребности. Интересы. Ценности / А. Г. Здравомыслов. – М. : Политиздат, 1986. – 221 с.

Yevtushenko N.

THE AXIOLOGICAL APPROACH IN DEVELOPMENT OF GENERAL CULTURAL COMPETENCE OF TEACHERS OF NATURE AND MATHEMATICS CYCLE

The paper presents the rational axiological approach in development of general cultural competence of teachers of Nature and Mathematics cycle. The provisions of this scientific approach are concretized in the developing of the general cultural competence of teachers of Mathematics.

Key words: an axiological approach; general cultural competence.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2014